PARLAMENTO EUROPEO EVROPSKÝ PARLAMENT EUROPA-PARLAMENTET
EUROPÄISCHES PARLAMENT EUROOPA PARLAMENT ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ EUROPEAN PARLIAMENT
PARLEMENT EUROPÉEN PARLAMENTO EUROPEO EIROPAS PARLAMENTS
EUROPOS PARLAMENTAS EURÓPAI PARLAMENT IL-PARLAMENT EWROPEW EUROPEES PARLEMENT
PARLAMENT EUROPEJSKI PARLAMENTO EUROPEU EURÓPSKY PARLAMENT
EVROPSKI PARLAMENT EUROOPAN PARLAMENTTI EUROPAPARLAMENTET

Στρασβούργο, 23 Οκτωβρίου 2007

Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΗΣ ΛΙΣΑΒΟΝΑΣ

Στις 19 Οκτωβρίου 2007, στη Λισαβόνα, οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων κατέληξαν σε συμφωνία για τη νέα Μεταρρυθμιστική Συνθήκη, περατώνοντας έτσι τη Διακυβερνητική Διάσκεψη (IGC).

Η νέα Συνθήκη θα ενισχύσει τη δυνατότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης να ενεργεί αυξάνοντας την αποδοτικότητα και την αποτελεσματικότητα των οργάνων της και των μηχανισμών λήψης αποφάσεων, ιδίως ενόψει των νέων παγκόσμιων προκλήσεων και ζητημάτων που ενδιαφέρουν τους πολίτες, όπως η αλλαγή του κλίματος, η ενεργειακή ασφάλεια, η διεθνής τρομοκρατία, το οργανωμένο διασυνοριακό έγκλημα, η μετανάστευση και η περαιτέρω διεύρυνση.

Η Συνθήκη της Λισαβόνας θα βελτιώσει επίσης τη δημοκρατική λογοδοσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και την κυριαρχία του δικαίου, επανεπιβεβαιώνοντας τους στόχους και τις αρχές της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η νέα Μεταρρυθμιστική Συνθήκη τροποποιεί τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ) και τη Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η οποία και θα μετονομαστεί σε Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ). Και οι δύο Συνθήκες πρόκειται να έχουν το ίδιο νομικό κύρος.

Παρ' όλο που η νέα Συνθήκη δεν έχει πλέον το χαρακτήρα συντάγματος, διατηρεί τις σημαντικότερες επιτυχίες του Συντάγματος όσον αφορά τη δημοκρατική νομιμότητα, την αποτελεσματικότητα και την ενίσχυση των δικαιωμάτων του πολίτη (με ορισμένες ουσιώδεις εξαιρέσεις για το ΗΒ και άλλα κράτη μέλη):

1. Στην αρχή της ΣΕΕ υπάρχει άρθρο που ορίζει σαφώς τις αξίες επί των βασίζεται η Ευρωπαϊκή Ένωση. Ένα ακόμη άρθρο ορίζει τους στόχους της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

2. Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων καθίσταται νομικά δεσμευτικός και έχει το ίδιο νομικό κύρος όπως οι Συνθήκες, αν και το κείμενό του δεν θα συμπεριληφθεί στις Συνθήκες. Λόγω της επίμονης στάσης των εκπροσώπων του ΕΚ κατά τη διάρκεια της

ΔΔ, ο Χάρτης θα διακηρυχθεί πανηγυρικά σε συνεδρίαση της ολομέλειας του Σώματος από τους Προέδρους του Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου και της Επιτροπής στις 12 Δεκεμβρίου 2007 και στη συνέχεια θα δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα. Η διακήρυξη θα αντανακλά τον ειδικό χαρακτήρα του Χάρτη και θα ενισχύει το κύρος του. Το άρθρο της Συνθήκης που θα δίνει στο Χάρτη το νομικά δεσμευτικό του χαρακτήρα θα αναφέρεται στην παραπάνω διακήρυξη. Χωριστό πρωτόκολλο θεσπίζει συγκεκριμένα μέτρα για το Ηνωμένο Βασίλειο και την Πολωνία, με τα οποία ορίζονται εξαιρέσεις όσον αφορά τη δικαιοδοσία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου και των εθνικών δικαστηρίων για την προστασία των δικαιωμάτων που αναγνωρίζονται από τον Χάρτη.

3. Το σχέδιο Συνθήκης προβλέπει νέα νομική βάση για την προσχώρηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα. Το Συμβούλιο θα αποφασίσει ομόφωνα, με τη συγκατάθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και την έγκριση των κρατών μελών.

4. Αν και οι διατάξεις σχετικά με την ιθαγένεια θα περιλαμβάνονται στη ΣΛΕΕ, η έννοια της ευρωπαϊκής ιθαγένειας έχει επανακτήσει τη θέση που της αξίζει και, χάρη στην επιμονή των εκπροσώπων του ΕΚ, το άρθρο 8 έχει τώρα την εξής διατύπωση στη ΣΕΕ: "*Πολίτης της Ένωσης είναι κάθε πρόσωπο που έχει την υπηκοότητα ενός κράτους μέλους.*"

5. Η συμμετοχική δημοκρατία ενισχύεται ιδίως μέσω του δικαιώματος της πρωτοβουλίας των πολιτών, η οποία επιτρέπει σε τουλάχιστον ένα εκατομμύριο πολίτες από σημαντικό αριθμό κρατών μελών να ζητούν από την Επιτροπή να αναλάβει πρωτοβουλία σε συγκεκριμένο τομέα.

6. Επεκτείνεται ουσιωδώς η συναπόφαση (όπως προβλέπεται από το Σύνταγμα) και αποκτά το χαρακτήρα της κανονικής νομοθετικής διαδικασίας. Κατά συνέπεια, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο καθίσταται ισότιμος συννομοθέτης για το 95% της ευρωπαϊκής νομοθεσίας. Η συμμετοχή του Κοινοβουλίου αυξάνει τη δημοκρατική νομιμότητα της ευρωπαϊκής νομοθεσίας.

7. Η νέα διαδικασία του προϋπολογισμού διασφαλίζει πλήρη ισότητα μεταξύ Κοινοβουλίου και Συμβουλίου στην έγκριση του συνολικού προϋπολογισμού (η διάκριση μεταξύ υποχρεωτικών και μη υποχρεωτικών δαπανών καταργείται) και του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου, το οποίο καθίσταται νομικώς δεσμευτικό.

8. Η ψηφοφορία με ειδική πλειοψηφία καθίσταται γενικός κανόνας στο Συμβούλιο. Εξακολουθεί να ορίζεται, όπως και στο Σύνταγμα, ως διπλή πλειοψηφία 55% επί των κρατών, που εκπροσωπεί το 65% του πληθυσμού (ενώ απαιτείται ελάχιστος αριθμός 4 κρατών μελών για να συντελέσουν αναστέλλουσα μειοψηφία), αλλά δεν πρόκειται να τεθεί σε ισχύ πριν από το 2014. Θα υποβληθεί επίσης σε τριετή μεταβατική περίοδο μέχρι το 2017, κατά τη διάρκεια της οποίας θα μπορεί να αναστέλλεται απόφαση σύμφωνα με τους κανόνες ψηφοφορίας που ορίζονται από τη Συνθήκη της Νίκαιας. Τέλος, ένας νέος μηχανισμός που βασίζεται στο "Συμβιβασμό των Ιωαννίνων" προβλέπει ότι μια μειοψηφία κρατών μελών μπορεί να ζητήσει την επανεξέταση νομοθετικής πρότασης πριν από την έγκρισή της. Σύμφωνα με διακήρυξη που θα προσαρτηθεί στη νέα Συνθήκη, αυτός ο μηχανισμός θα αποκτήσει νομικό καθεστώς με

απόφαση του Συμβουλίου. Σε πρωτόκολλο που υπήρξε αντικείμενο διαπραγμάτευσης των τελευταίων ωρών μεταξύ των κρατών της ΔΔ δηλώνεται ότι το Συμβούλιο μπορεί να ανακαλέσει ή να τροποποιήσει αυτή την απόφαση μόνο μετά από προκαταρκτική εξέταση εντός του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου με κοινή συναίνεση.

9. Πέραν τούτου, η προσφυγή στην ενισχυμένη συνεργασία θα είναι ευκολότερη από ό,τι σήμερα. Το Κοινοβούλιο πρέπει να δώσει τη συγκατάθεσή του.

10. Ένας νεοπαγείς μόνιμος Πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου (εκλεγόμενος κάθε δυόμιση χρόνια από τους αρχηγούς κρατών και κυβερνήσεων) θα προεδρεύει του Συμβουλίου και θα καθοδηγεί τις εργασίες του. Θα διασφαλίζει την προετοιμασία και τη συνέχεια των εργασιών του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, θα επιδιώκει να διευκολύνει τη συνοχή και την ομογνωμία εντός του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και θα παρουσιάζει έκθεση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο μετά από κάθε συνεδρίασή του.

11. Η ΔΔ συμφώνησε επί της νέας συνθέσεως του Κοινοβουλίου, η οποία βασίζεται σε πρόταση που υπέβαλε το Κοινοβούλιο με την προσθήκη μιας έδρας. Η έδρα αυτή θα διατεθεί στην Ιταλία. Κατόπιν τούτου το Κοινοβούλιο θα αποτελείται από 750 βουλευτές συν τον Πρόεδρό του.

12. Ο Πρόεδρος της Επιτροπής θα εκλέγεται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο από την πλειοψηφία των μελών που το απαρτίζουν. Ο υποψήφιος θα προτείνεται στο Κοινοβούλιο από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, το οποίο θα ορίζει τον υποψήφιο με ειδική πλειοψηφία, λαμβάνοντας υπόψη τα αποτελέσματα των εκλογών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και έχοντας προβεί στις αναγκαίες διαβουλεύσεις. Το Κοινοβούλιο θα ψηφίζει επίσης επί της συνθέσεως ολόκληρης της Επιτροπής, συμπεριλαμβανομένου του Ύπατου Εκπροσώπου για την Εξωτερική Πολιτική, ο οποίος θα είναι και αντιπρόεδρος της Επιτροπής.

13. Για να διασφαλιστεί η αποτελεσματικότητα της Επιτροπής, ο αριθμός των μελών της θα μειωθεί: μετά το 2014, θα αποτελείται από έναν αριθμό Επιτρόπων ο οποίος θα αντιστοιχεί στα δύο τρίτα του αριθμού των κρατών μελών. Για να διασφαλιστεί η ισότητα μεταξύ των κρατών μελών θεσπίζεται σύστημα εναλλαγής, το οποίο θα εξασφαλίζει ότι κάθε κράτος μέλος θα εκπροσωπείται στις δύο εκ των τριών Επιτροπών. Μετά την έναρξη ισχύος της Μεταρρυθμιστικής Συνθήκης μέχρι το 2014, η Επιτροπή θα αποτελείται από ένα μέλος για κάθε κράτος μέλος (συμπεριλαμβανομένου του Αντιπροέδρου/Ύπατου Εκπροσώπου).

14. Η θέσπιση Ύπατου Εκπροσώπου για την Εξωτερική Πολιτική, με διττή αρμοδιότητα, ο οποίος θα προεδρεύει του Συμβουλίου Εξωτερικής Πολιτικής και θα είναι ένας από τους Αντιπροέδρους της Επιτροπής, θα διασφαλίζει τη συνοχή της συνολικής εξωτερικής δράσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Θα ορίζεται από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο με τη σύμφωνη γνώμη του Προέδρου της Επιτροπής. Ως αντιπρόεδρος της Επιτροπής θα υπόκειται στην ψήφο του Κοινοβουλίου για το σύνολο των μελών της Επιτροπής. Με πρωτοβουλία των εκπροσώπων του ΕΚ, προέκυψε, κατόπιν διαπραγματεύσεων της τελευταίας στιγμής στο πλαίσιο της ΔΔ, διακήρυξη, η οποία διασφαλίζει το δικαίωμα του

Κοινοβουλίου να λάβει μέρος στον διορισμό του προσωρινού πρώτου Ύπατου Εκπροσώπου.

15. Η πρόοδος που έχει σημειωθεί στον τομέα της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας έχει διατηρηθεί στο ακέραιο, συμπεριλαμβανομένης της διστακτικής προόδου στην αύξηση της αποτελεσματικότητας της λήψης αποφάσεων και στη δημιουργία Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Εξωτερικής Δράσης η οποία θα βοηθά τον Ύπατο Εκπρόσωπο στη διασφάλιση της συνοχής της συνολικής εξωτερικής δράσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

16. Στον τομέα της άμυνας, τα κράτη μέλη που έχουν τις σχετικές αρμοδιότητες και προθυμία μπορούν να μπορούν να αναπτύξουν διαρθρωμένη συνεργασία, η οποία μπορεί να οδηγήσει σε κοινό αμυντικό σύστημα. Θεσπίζεται ρήτρα αλληλεγγύης: εάν ένα κράτος μέλος υποστεί ένοπλη επίθεση στην επικράτειά του, τα άλλα κράτη μέλη θα το βοηθήσουν και θα του παράσχουν κάθε δυνατή συνδρομή.

17. Ο τομέας της ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης κοινοτικοποιείται και επεκτείνεται η συναπόφαση και η ψηφοφορία με ειδική πλειοψηφία, αν και πρωτοβουλίες εκ μέρους κρατών μελών παραμένουν δυνατές σε ορισμένες περιπτώσεις. Η κοινοτικοποίηση συνδυάζεται με ορισμένες "τροχοπέδες έκτακτης ανάγκης" οι οποίες θα επιτρέπουν στα κράτη μέλη να παραπέμπουν ζητήματα στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, όταν διακυβεύονται ζωτικά συμφέροντά τους στον εν λόγω τομέα. Σε αυτές τις περιπτώσεις διευκολύνεται η ενισχυμένη συνεργασία. Ορίζονται εξαιρέσεις για το Ηνωμένο Βασίλειο και την Ιρλανδία σε ειδικά πρωτόκολλα (μηχανισμοί συμμετοχής και αυτοεξαίρεσης).

18. Η αρμοδιότητα του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου επεκτείνεται, ώστε να καλύψει όλες τις δραστηριότητες της Ευρωπαϊκής Ένωσης εκτός από την Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας (συμπεριλαμβάνοντας όμως τον έλεγχο των μέτρων που περιορίζουν τα δικαιώματα των ατόμων).

19. Θεσπίζεται η ενιαία νομική προσωπικότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και καταργείται η διάρθρωση σε πυλώνες, ώστε η κοινή πολιτική στους τομείς της ελευθερίας, της ασφάλειας και της δικαιοσύνης να εισαχθούν στην κοινοτική μεθοδολογία. Η Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας ωστόσο καλύπτεται στο πλαίσιο της ΣΕΕ (με άλλους τομείς της εξωτερικής δράσης της ΕΕ να καλύπτονται από την ΣΛΕΕ) και εξακολουθεί να διέπεται από συγκεκριμένες διαδικασίες λήψης αποφάσεων.

20. Θεσπίζεται σαφής και συγκεκριμένη διάκριση αρμοδιοτήτων, η οποία συνοδεύεται από μια ρήτρα ευελιξίας ανάλογη με την ισχύουσα, στην οποία όμως το Κοινοβούλιο πρέπει πλέον να δίνει τη συγκατάθεσή του.

21. Πέρα από τη λεγόμενη διαδικασία της "κίτρινης κάρτας" (όταν το ένα τρίτο των εθνικών κοινοβουλίων απορρίπτει μια νομοθετική πρόταση, η Επιτροπή την επανεξετάζει), θεσπίζεται νέος μηχανισμός που επιτρέπει στα εθνικά Κοινοβούλια να ελέγχουν την εφαρμογή της αρχής της επικουρικότητας· αν η απλή πλειοψηφία των εθνικών κοινοβουλίων εγκρίνει γνώμη σύμφωνα με την οποία μια νομοθετική πρόταση δεν τηρεί

την αρχή της επικουρικότητας, και το Συμβούλιο ή το Κοινοβούλιο συμφωνήσουν με αυτά τα εθνικά Κοινοβούλια, η πρόταση απορρίπτεται.

22. Θεσπίζονται οι νέες νομικές βάσεις για την ενέργεια (ενισχυμένη), τις άδειες ευρεσιτεχνίας, τον τουρισμό, τον αθλητισμό, το διάστημα και τη διοικητική συνεργασία και η περιβαλλοντική πολιτική συμπληρώνεται με αναφορά στην αλλαγή του κλίματος.

23. Μια νέα οριζόντια "κοινωνική" ρήτρα διασφαλίζει ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση θα λάβει υπόψη κατά τον ορισμό για την εφαρμογή της πολιτικής της απαιτήσεις όπως η προαγωγή "υψηλού επιπέδου απασχόλησης", "επαρκούς κοινωνικής προστασίας", της "καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού" και "υψηλού επιπέδου εκπαίδευσης, κατάρτισης και προστασίας της ανθρώπινης υγείας".

24. Ειδική νομική βάση αναγνωρίζει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των υπηρεσιών γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος. Ένα πρωτόκολλο θα συμπληρώνει περαιτέρω τις ανησυχίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης σ' αυτόν τον τομέα.

25. Η ιεραρχία των διατάξεων διασφαλίζεται μέσω της διακρίσεως που πρέπει να γίνεται μεταξύ νομοθετικών πράξεων, των κατ' εξουσιοδότηση πράξεων και των εκτελεστικών πράξεων, αν και οι όροι "νόμος" και "νόμος πλαίσιο" έχουν εγκαταλειφθεί, προκειμένου να διατηρηθεί η ισχύουσα ορολογία (οδηγίες, κανονισμοί και αποφάσεις). Το Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο θα έχουν ίσες αρμοδιότητες όσον αφορά τον ορισμό του πώς θα ελέγχονται οι κατ' εξουσιοδότηση και οι εκτελεστικές πράξεις (επιτροπολογία).

26. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έχει ενισχυμένο ρόλο στη διαδικασία για τη μεταρρύθμιση της Συνθήκης: αποκτά το δικαίωμα της πρωτοβουλίας, είναι μέρος της Συνέλευση, η οποία βρίσκεται στον πυρήνα της νέας τακτικής διαδικασίας μεταρρύθμισης και είναι αναγκαία η συγκατάθεσή του, εάν το Συμβούλιο επιθυμεί να μη συγκαλέσει Συνέλευση σε περίπτωση δευτερευουσών αλλαγών.

27. Διατηρούνται οι απλοποιημένες διαδικασίες για τροποποίηση των Συνθηκών που θεσπίστηκαν από το Σύνταγμα όσον αφορά τις πολιτικές και τις διαδικασίες:

    - το τμήμα της ΣΛΕΕ που αφορά τις εσωτερικές πολιτικές και δράσεις μπορεί να τροποποιηθεί με ομόφωνη απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου με σύμφωνη γνώμη των κρατών μελών (κατόπιν διαβουλεύσεως με το ΕΚ)·

    - άλλη απλοποιημένη διαδικασία επιτρέπει στο Συμβούλιο να πηγαίνει από την ομοφωνία στην ειδική πλειοψηφία ή από ειδική νομοθετική διαδικασία στη συνήθη νομοθετική διαδικασία (συναπόφαση) με ομόφωνη απόφαση του Συμβουλίου και σύμφωνη γνώμη του ΕΚ. Εάν ένα εθνικό Κοινοβούλιο προβάλει ένσταση, η απόφαση δεν μπορεί να εγκριθεί. Σε αυτή την περίπτωση μπορεί να εφαρμοστεί μόνο η κανονική διαδικασία μεταρρύθμισης της Συνθήκης.

Τέλος, η ΣΕΕ θα περιλαμβάνει ρήτρα εξόδου, η οποία θα ορίζει τον τρόπο και τη διαδικασία σύμφωνα με την οποία ένα κράτος μέλος μπορεί να αποχωρήσει από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Είναι αναγκαία για τούτο η σύμφωνη γνώμη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.